

جنرل ڈیوے اور عبدالحکیم ہمدانی

پرنسپل ڈیوے اور عبدالحکیم ہمدانی

لاہور

Ketabton.com

پرنسپل ڈیوے اور عبدالحکیم ہمدانی

۱۳۵۵

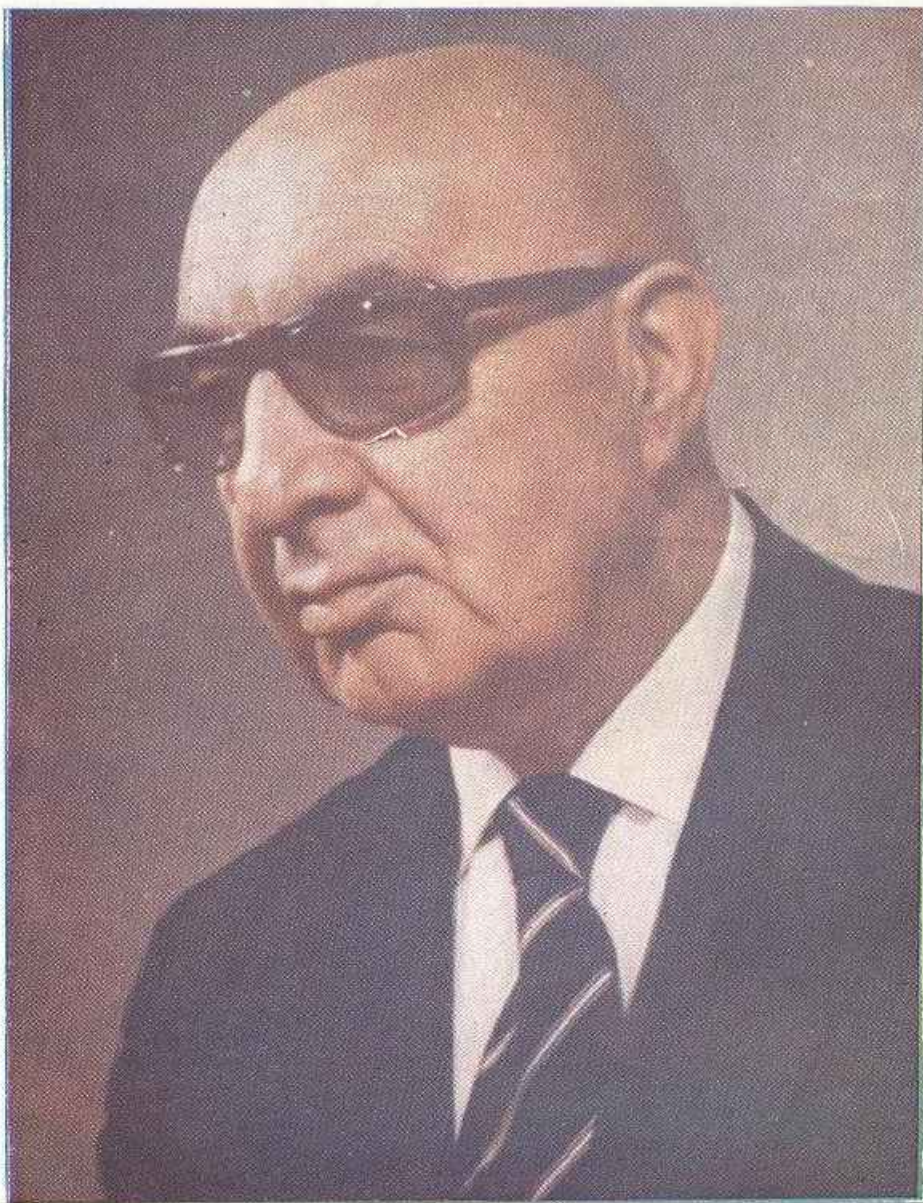
چتر نوال دکتور عبد الحکیم هلاکي

د پښتو ژبې د څېړنې د ښوونکي د ښوونځي

لارښود

پښتو ټولنه - د ښوونې خانګه

مېستم: محمد شيرين سنگري
د پښتو ټولني دخپرونو پر لړسي لړۍ "۲۱۷"

ښاغلی محمد داؤد د افغانستان د دولت رئیس او صدراعظم

پيشو تو لني

(د انگلیسی په پښتو) فونیکس ترخپرو لوړو سټو، پښتو ټولني تصنیف
 چی د (پښتو په انگلیسی) فونیکس هم د چاپ دپاره تیار کړی . ددی دپاره
 چی لوستونکی په لفظ کې مشکلات ونه ویني لازمه د کابل شوه چی تلفظ په فونیکس
 توړو ویکل شو . د فونیکس phonemic توړو د ټاکلو دپاره پښتو ټولني د ژبو پوهانو
 او علمی موسسو ښاغليانو ته بلنه ورکړه چی فونیکس توړي تعیین او تثبیت کړی .
 د توړو ټاکلو نه پس ، د ژبو پوهنې لومړی مدیر خیر نوال دکتور عبدالحکیم هلالی ته
 وظیفه ورکړه شوه چی په دی باره کی یو مفصله علمی سريزه ولیکی .
 خو لکه چی د فونیکس توړو په باب علمي کميټې فیصله دروی پر پرله پسې
 صیله چی دگړو د مخنیوی دپاره بهر هم لیکوال ددی پر لړی حرکت وکړی .
 دا هم باید وویل شی چی دغه کار ښودلو لپاره کار دیک اړخ لری . په لاسنی توړو باندې
 د پښتو د لیک لړولو په برخه کی ښایي د ښوونکي اتصاله تخنیکي او باندوړو ملحوظاتو له مخی
 د دولت له خوا ځانگړی تصنیف ونول شی او یا ښه پر لړه تصنیف کړی .

خیر نوال احمد صدیق زوی
 د پښتو ټولني رئیس

الفهرست

عنوان

مخ

ل و م و ن و ب و ر خ ه

- ۱ - سریزه ۱
- ۲ - دینتورژنی منای سوې فونیمیکه الفبی ۸
- ۳ - د فونیمیکي الفبی احتیاطی توری ۱۱
- ۴ - فونیمیکه الفبی اودخیلی عزنی کلمې ۱۳
- ۵ - دینتورژنی بشپړه فونیمیکه الفبی ۲۲

د و ه و د ب و ر خ ه

- ۶ - دکوهستان شفق (پینوا) ۲۷
- ۷ - لنډې ۳۳
- ۸ - خومره به سبه وي (الفت) ۳۵
- ۹ - لنډې ۳۸
- ۱۰ - سپونمې (پینوا) ۴۰
- ۱۱ - لنډې ۴۴
- ۱۲ - ساقی (اجمل خټک) ۴۶
- ۱۳ - سپونمې (لایق) ۴۸
- ۱۴ - محشر (عبدالباری جمالی) ۵۱

ديرينه

پښتو ژبې ښځين خصوصيتونه داوسني معمول ليك
په مرسته په واقعي بڼه نه څرگندېږي. ددې
علت دادېچي :

(۱) د پښتو ژبې په اوسني ليك كې ځينې واوونه
د كامو په ځينو برخو كې كومي مشخصي علامې (گرافيمونه)
نه لري؛ لكه: د { ژړل } كلمه چې د پنځو فونيمونو
(ښځيزو واحدونو) / z - ə - r - ə - l / څخه جوړه ده،
خو په ليك كې يوازې په درو تورو { ژ - ر - ل } سره ليكله كېږي.

(۲) په اوسني ليك كې خو مختلف فونيمونه په يوه توري سره ليكل كېږي. د پښتو ژبې د بېلو بېلو فونيمونو (بنخيزو - واحدونو) لکه: /o/، /u/ او /w/ د پان په اوسني مروج ليك كې يوازې يو توري {و} سته. مثالوندي په لاندي كلو كې ليدلای سئ:

کور - /kor/

سود - /sūr/

خوړل - /xwaral/

(۳) په مروج ليك كې د /a/ او /ə/ فونيمونو د پان په كولو په پای كې راغلي وي، يوازي يوه علامه {ه} سته لکه:

زړه - /zrə/

زړه - /zara/

پسه - /psə/

شپه - /špa/

(۴) په اوسني ليك كې كله كله د يوه فونيم (بنخيز واحد) د څرگندولو د پان دوه توري ليكل كېږي. د مثال په ډول، د لم او په،

{ اوڙه } ، { اوڙ } ڪلهي چي په سرکي يڄا يوازي يوفونيم / ۱۰
دي خو په ليک کي دغه يوفونيم په دوو تورو { او + و } سره ليکيل
کيري لکه :

اوبه - / ۱۰بب۱۰

اوره - / ۱۰ر۱۱۰

اور - / ۱۰ر۱۰

په همدې ډول د پښتو ژبې د فونيمونو (ن غيزو واحدونو)
او گلاخيمونو (تورو) ترمنځ پوره سمون نه ليدل کيري. قلموس
ليکونکو دغه د پښتو ژبې دن غونو اوليک ترمنځ بيلگي درک کري ځا
نو ځکه کوښښ يڄا کري چي په قاموسونو کي د پښتو لغتونو د لوستلو
دپاره يو ډول سيستم غوره کري. محمد گل مومند په خپل
قاموس (پښتو سيند - ۱۳۱۶) کي دکامو د لوستلو دپاره
د محفونو يو سيستم غوره کري چي په لاندې ډول ښورل کيري:
اخيستل - (م ، مک ، سامع ، سا ، حرم ، ساء)
ارزان - (مف ، سا ، مفا ، ملام ، سا ، ساء)
د پښتو قاموس ليکونکو بيا د پښتو سيند مرکب محفون نه

لنڀخه ساده ڪري ڏي . پهريون ڀيرو ڪي جي ڊڪٽو ڊولوسٽو ڊپاڻ
ڊڊاسي بسيطو ٿور وڌيڪه ڪار ڊيڪٽو ڊيڪٽو ڊيڪٽو ڊيڪٽو ڊيڪٽو
ڊيڪٽو ڊيڪٽو ڊيڪٽو ڊيڪٽو ڊيڪٽو ڊيڪٽو ڊيڪٽو ڊيڪٽو ڊيڪٽو ڊيڪٽو

ڪور (ض، ج، س)

ز ڙه (س، ن، س)

ز ڙه (ف، ف، س)

پهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه
سڀلا ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ
ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ

ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ ڀيڙ

ايشول - (ا - ش - و - ل)

ابتدا - (ا - ب - ت - د)

پهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه
ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه
ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه
ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه
ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه ڏهه

ليکل سوي او حرکتونه یې بنوول سوي دي، لکه :
 انډول :- (انډ + وُل)
 استوگن :- (آ + س + تو + گ + ن)
 او داسی نور...

دغه ډول د لوستلو یا د تلفظ د خرگند و لوستیستونه
 دیوې خوا د ډېر و لوستونکو د پاره مشکل او د بلي خوا د کلمو
 تلفظ نه افاده کوي ، بلکه یوازې د کلمو د تورو حرکتونه یا د
 کلمو توري اوسپلا بيز بېلوالی بڼي . دغه ډول سیستمونه
 د کلمو د بن غیز جوړښت او بن غیز خصوصیت سره پوره سمون نه
 لري .
 دغه علت دی چې کله کله قاموس لیکونکي دستر و اشتباهاتو
 سره مخامخ سوي دي .

د پښتو ژبې په مروج لیک کې هغه کلمې چې په /a/ او
 /ɔ/ ختمیږي ، د واړه واو لوند په یوه توري { څ } سره لیکل کیږي
 خو ځینو قاموس لیکونکو دغه د واړه واو لوند چې د کلمو په پای کې
 راغلي وي د تلفظ د افادې په برخه کې ساکن بللی دي ،
 لکه :

زږه (س ز س)

زږه (ف ف س)

دغه { ه } علامه چې په پورتنيو کلمو کې راغلي ده ، ساکنه نه ده بلکه په لومړۍ کلمه کې د / ډ / او په دوهمه کلمه کې د / ا / دن غونډو څرگند وني يوه ليک نشته ده .

څرنگه چې د يوې خوا د پښتو ژبې دن غونډو اوليك تن منځ بېلتون موجود دی او د بلې خوا د غږ ول د تلفظ د افادې سيستمونه چې زمونږ په قاموسونو کې مروج دي ، د کلمو پوره او سم تلفظ نه سي افاده کولای ، نو يوازې سه لاره به دا وي چې په پښتو قاموسونو کې د کلمو تلفظ په لاتيني تورو وليکل سي .

په لاتيني تورو سه کېدلای سي چې د پښتو کلمو سم تلفظ افاده سي .

څنگه چې اوس په پښتو ټولنه کې پر پښتو - انگليسي قاموس کار کيږي ، نو د دې د پاره چې د پښتو لغتونو د تلفظ د څرگندولو د پاره د لاتيني تورو يوداسي سيستم غوره سي چې د يوې خوا بين المللی شهرت ولري او د بلې خوا په افغانستان کې

په ژبنيو تحقيقاتو کې زموږ د پوهانو ترمنځ يو معيارې حيثيت
 غوره کړې، نو د عمل پر دېر شهره د دوشنبې په ورځ په پښتو-
 ټولنه کې يوه عالي غونډه وسوه. دې غونډې ته د فونيميکي
 الفبي دتاکلو دپاره دغه پوهان راغلي وو:

بناغلي پوټاند عبدالحی حبيبي

بناغلي پوټاند عبدالشکور شاد

بناغلي پوټاند حليم الهام

بناغلي عبدالرؤف بينوا

بناغلي پوټاند دکتور سيد بهاوالدين مجروح

بناغلي خټمر نوال محمد صديق روحي

بناغلي خټمر نوال دى عبدالله خدمتگار

بناغلي دکتور مجاور احمد زياد

بناغلي خټمر نوال دکتور سيد الشاه پولاد

بناغلي خټمر نوال دکتور دولت محمد

بناغلي عبدالجليل و جدى

بناغلي خټمر نوال دکتور عبدالحکيم هدايي

په دې غونډه کې د پښتو ژبې د فونيمیکې الفبې په برخه کې
 پوره بحث او غور و سو. وروسته له هراړخيزې شخړې، د -
 غونډې د ټولو گډون کوونکو د خول د پښتو ژبې د بڼو
 د افادې د پاره يو فونيمیک سيستم ومنل سوچي دلته راوړل کېږي

د پښتو ژبې منلې سوې فونيمیکه الفبې

		د فونيمیکې الفبې توري	معمول توري
<i>atal, sar, špa</i>	اتل، س، شپه	<i>a</i>	ا
<i>ās, wyār, sabā</i>	آس، ويار، سبا	<i>ā</i>	آ
<i>bār</i>	بار	<i>b</i>	ب
<i>Pašto</i>	پښتو	<i>p</i>	پ
<i>tor</i>	تور	<i>t</i>	ت
<i>tol</i>	ټول	<i>ṭ</i>	ټ
<i>joṛ</i>	جوړ	<i>j</i>	ج
<i>čākū</i>	چاکو	<i>č</i>	چ

		دوشیمکی الفبی توی	معمول توی
<i>jāy</i>	حای	ج	خ
<i>coḵ</i>	شوک	c	خ
<i>xor</i>	خود	x	خ
<i>dod</i>	دود	d	د
<i>der</i>	دپر	d	د
<i>rap</i>	رپ	r	ر
<i>rūnd</i>	روند	r	ر
<i>zor</i>	زور	z	ز
<i>žwənd</i>	ژوند	ž	ژ
<i>zağ</i>	زغ	z	ز
<i>samūn</i>	سمون	s	س
<i>šəl</i>	شل	š	ش
<i>šāğəlay</i>	شاغلی	š	ش
<i>ğamay</i>	غمی	ğ	غ
<i>kār</i>	کار	k	ک

		د فونیمیک الفبہی توری	معمول توری
<i>gad</i>	گد	g	گ
<i>lās</i>	لاس	l	ل
<i>mor</i>	مور	m	م
<i>nən</i>	نن	n	ن
<i>maṛṇa</i>	منہ	ṛ	ن
<i>wāde, žarawal</i>	وادہ، ژرول	w	و
<i>har, sahār</i>	ھر، سہار	h	ھ
<i>yor, melmastyā</i>	یور، مہلمستیا	y	ی
<i>saray</i>	سری	ay	ی
<i>hosay</i>	ھوسا	ay	ی
<i>wir</i> (آسی) <i>āsi</i> ایسی	ویر	i	ی
<i>ter, maste</i>	تہر، مستی	e	ہ
<i>kor</i>	کور	o	و (مچول)
<i>lūr</i> (گور) <i>gūru</i> گور	لور	lā	و (مروف)
<i>sur</i>	سر (پہ مویقی کی)	u	پہنیں

۱۱

ebra

ibra	ابو (حاصل)	1 x	زبر
nikə, luastal	نيکه، لوستل	ə	زورگی
درج دُخای دینو ولو دپاره دالاندی علامه منل سوپا ده:			
Krotá	کوتبه	،	خج

احتیاطی: ت (θ)، ح (h)، ذ (ḏ)، ص (ṣ)،
 ض (z)، ط (t)، ظ (ẓ)، ع (ʿ)، ف (f)،
 ق (q)، ۶ (')، معدوله واو (w)، جزی (w)، انگلیسی (v)
 اوردوسی (B) په (v) .

د فونیمیکی الفبای احتیاطی توری

د پښتو ژبې د فونیمیکی الفبې د جدول په پاڼې کې دا احتیاطی
 په نامه ځینې توري لیکل سوي دي. د ژبنيو مسالو په علمي
 څېړنو کې د دې تورو لیکلو ته ضرورت لیدل کېږي. په
 همدې اساس د پښتو ژبې د فونیمیکی الفبې د جدول په پاڼې کې

سوی دی.

کرو غواروچی ددخیلو عربی کلمو، لکه: { ثواب، حوض،
ذکاءوت، صبر، ضرر، طالب، ظالم } اصلی عربی تلفظ
اوددغوکلمو پسننتو تلفظ سره مقایسه کریو، نو دمقایسه
دیانه مجبور یوچی دیورتنیو کلمو اصلی تلفظ دافادی دپاره
هم په فونیمیکی الفبی کی تاکلی توری ولرو. اوس به دلته
دمثال په ډول دیورتنیو کلمو پسننتو او اصلی عربی تلفظونه
په مقایسه کی ډول په فونیمیکی الفبی سره ولیکو:

پسنتو تلفظ	اصلی عربی تلفظ	په لیکه
/ sawāb/	/ θawāb/	ثواب
/ hawz/	/ hawz/	حوض
/ zakāwāt/	/ dākāwat/	ذکاءوت
/ sábar/	/ sabr/	صبر
/ zarár/	/ zarar/	ضرر
/ tālīb/	/ tālib/	طالب
/ zālim/	/ zālim/	ظالم

هدانگه نوراحتياطي توري هم ددي مقصد دپاره ليكل
سوي دي. د / ع ، ف ، ق / مفصله شرحه د (فونيميكه
الفبې او دخيلي عربي كلپه) تر عنوان لاندني راغلي ده.

فونيميكه الفبې او ديخلي عربي كلپې

پښتو ژبې په من وحي الفبې كې لس داسي توري
سته چي په دخيلو عربي كلپو كې راځي. دغه
لس توري په عربي ژبه كې د خاصو عربي
رغونو دپاره ټاكل سوي دي. كه څه هم دغه
لس توري په هغو كلپو كې چي پښتو ژبې ته داخلي
سوي او اوس په پښتو ژبه كې مستعملي دي، ليكل كېږي،
خو پښتانه يې د عربو په شان نه تلفظ كوي. دغه لس توري دا دي:
ث ، ح ، ذ ، ص ، ض ، ط ، ظ ، ع ، ف ، ق .
ددغو پورتنيو تورو د جملې څخه، چي په عربي دخيلو كلپو
كې استعمالېږي او د عربي ژبې د خاصو رغونو مانا يندگي كوي،

اووہیچا دیسنتوژ نیجی د بن غیر جوہ بنتا پراساس پہ مقنن
دول تلفظ کیری.

اووہ توری دای: ث، ح، ذ، ص، ض، ط، ظ.
مثالونہ یچا لاندی شمول کیری:

پستو تلفظ	عربی تلفظ	پہلیکے
/ sābīt /	/ eābīt /	ثابت
/ hāsīl /	/ hāsīl /	حاصل
/ zakī /	/ dākī /	ذکی
/ sādīq /	/ sādīq /	صادق
/ zasīf /	/ zasīf /	ضعیف
/ tāqāt /	/ tāqāt /	طاقت
/ zarfiyāt /	/ zarfiyat /	ظرفیت
/ s /	/ e, s /	ث، ص
/ z /	/ d, z, z̄ /	ذ، ض، ظ
/ h /	/ h /	ح
/ t /	/ t /	ط

مگر د {ع، ف، ق} تورو د تلفظ په برخه کي بيا خبره
بل ډول ده.

ع / ۹ / دخيل کانسو نښت دی چي په عربي دخيلو
کلمو کي راځي. په لياکي {ع} ليکل کيږي. چيني
پښتانه يچا عربي ته ورته د / ع / په ډول تلفظ کوي.

عادت /sādāt/

وعدة /wasdā/

عسکر /saskār/

مگر چيني پښتانه يچا د وينا په وخت کي بيخي حذفوي
اوپوازي په هغو واوونو اکتفا کوي چي تر / ع / وروسته
ياد مخه راغلي وي. د حذفولو طريقه يچي په دې ډول ده:

(۱) که چيري د دخيلو عربي کلمو د سپلايو نو په سر کي
/ ع / وي نو په وينا کي دغه / ع / له منځه ځي او
پوازي ^{منځه} اول څخه شروع کيږي چي په سپلاب کي تر
/ ع / وروسته راغلي وي، يعنې په سپلاب کي دهغه
اول څخه شروع کيږي چي تر / ع / وروسته موقعيت لري.

		مثالونہ یی دادی :
حذف سوی لنبو تلفظ	عربی اصلي تلفظ	پہ لیک کے
/ādāt /	/sādāt /	عادت
/ājīl /	/sājīl /	عاجل
/ibādāt /	/sibādāt /	عبادت
/askār /	/saskār	عسکر

(۲) کہ چیری دعربی دخیلو کلمو دسپلا بونو پیدای
 کی / ع / وی نو پید وینا کی دغد / ع / له منخجی اوسپلاب
 پد هغد واول سن پای تدر سینی چی تر / ع / دمنخداغلی وی
 مثالونہ یی دادی :

		مثالونہ یی دادی :
حذف سوی لنبو تلفظ	عربی اصلي تلفظ	پہ لیک کے
/mawzō /	/mawzōs /	موضوع
/šurō /	/šuros /	شروع
/istimāl /	/istismāl /	استعمال
/widā /	/widās /	وداع

ف / ف / دخیل کانسونپنت دکیچی پد عربی دخیلو کلمو کی

راڻي. حُيني پڻستانه پي ڊ / پ / او حُيني پي د عربي تلفظ

په ډول / ف / وايي. مثالونډي ډاډي:

فرمان / *farmān* /

فاصله / *fāsilā* /

فکر / *fīkar* /

صفت / *sifāt* /

ق / *q* / يو دخيل فونيم ډي چي په عربي دخيلو

کي راڻي. حُيني پڻستانه پي ډ / ک / او حُيني پي تقريباً د

عربي تلفظ په ډول / ق / وايي. مثالونډي ډاډي:

قانون / *qānūn* /

قاموس / *qāmūs* /

حقايق / *haqāyīq* /

د پورتنی لنډي يادوني تخه ډي چي ته سپړو چي:

(۱) د عربي ژبي ټولي هغه دخيلي کلي چي اوس په پښتو

ژبه کي استعمال يږي او په لیک کي دغه ټوري { ث ، ح ، ذ

ص ، ض ، ط ، ظ } پکښي راڻي د فونيمیکي الفبې په ډاډي

تو دوسره يې ليکوي چې د دغو عربي توو و پښتو تلفظ څرگند کړي

/sābīt/ ثابت

/sādīq/ صادق

/zakī/ ذکي

/zarūrāt/ ضرورت

/zālīm/ ظالم

/tāqāt/ طاقت

/hāl/ حال

(٢) /ق/ او /ف/ د پښتو ژبې دوه دخيل فونيمونه دي. دغه فونيمونه په دخيلو عربي کلمو کې چې په پښتو ژبه کې استعمال يې د اکثر و باسو او پښتنو دخو عربي ته ورته تلفظ کېږي. په همدې اساس هم په پښتو قاموسونو کې (د دخيلو عربي کلمو د تلفظونو په برخه کې) او هم په فونيمیکي الفبې کې دغه پوټي عربي توو يې په هغولا تيني توو سره ليکوي چې د عربي تلفظونو څرگندولو دپاره تا کله سوي بلکه:

/qāmūs/ قاموس

/qawl /	قول
/qalām /	قلم
/haq /	حق
/haqāyiq /	حقايق
/farq /	فرق
/farsi /	فرسي
/faysalā /	فيصله
/falsafā /	فلسفه
/fāyda /	فايده
/farmān /	فرمان
/sifāt /	صفت

هغه د خپلې عربي کليمې د تاريخ مخ په اوږدو کې يې خپلې بڼې
 بدلې کړي او اوس په پښتو ژبه کې په اوسني (مفغن)
 ډول استعمال کېږي د پورتني قاعدې شخړه مستثنې گڼل کېږي
 د مثال په ډول، د { کيس، وخت } کليمې چې اوس
 په دغه شکل ويلې کېږي او هم په دغه شکل ليکلې کېږي،

اصلي عزني ليکلي شڪاونه بي { قميص، وقت } دي.
 ڪه چيري به قاموسونو کي ددي ڊول ڪلمو تلفظ لیکو
 او يا غوار وچي ڊا ڊول ڪلمي به فونيمیکي الفبي وليکو، نو
 داسي به بي لیکو :

کيس /kamis/

وخت /waxt/

په پڻتوڙ به کي داسي نوري مفعلي ڪلمي سترچي اوس
 په ليک اولوست کي يوازي په مفعن شکل مستعملي دي، لکه:

اديه /adira/ ✓

اورتہ /aurata/

اوداسي نوري ...

(۳) /ع/ د پڻتوڙ بي يو دخيل فونيم دي. دغه فونيم به
 دخيلو عزني ڪلمو کي چي به پڻتوڙ به کي استعمال ٿي، ڊاڪٽرو
 باسواد و پڻتوڙ خوا د ڪلمو به زياتر و بر خو کي سترچي ته
 ورته تلفظ ڪيري. به همدې اساس هم به پڻتو قاموسونو
 کي (د دخيلو ڪلمو د تلفظونو به بر خري) اوهم به فونيمیکي الفبي کي

دغځ پورتنی توری په هغه لاکه تیني توري سره لیکوچي دغځي
تلفظ دڅرگندولو دپاره تا کله کل سوی دی، لکه :

عادت / *sādāt* /

عبادت / *sbādāt* /

وعدده / *wasdā* /

استعمال / *stismāl* /

د / ع / فونیم چې دکلمو په پای کی راغلی وي، کڅه

هم په اوسني مروج لیک کی لیکل کیږي، خو په زیاترو

مواردو کی نه تلفظ کیږي. په همدې اساس هم په پښتو

قاموسونو کی (د دخیلو غځي کلمو د تلفظ په برخه کی) او هم په

فونیمیکي الفبې کی دغځ توري تلفظ نه لیکو، لکه :

موضوع / *mawzó* /

شروع / *šuró* /

اجتماع / *jtjmā* /

وداع / *wrdā* /

اوداسي نور ...

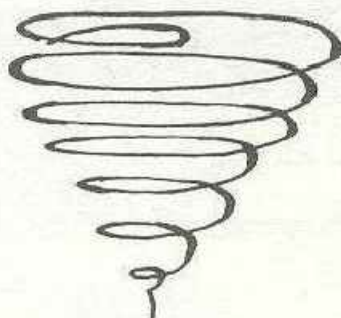
د پورتني (فونيمیکه الفبې او دخيالي عربي کلمې) بحث
په نتيجې کې د پښتو ژبې د بشپړې فونيمیکې الفبې توپر
په دې ډول ټاکل کېږي:

		مَجْمُولُ تَوِي	د فونيمیکې الفبې تَوِي
<i>sar, atál, špa</i>	س، اتل، شپه	<i>a</i>	ا
<i>ās, wyār, sabā</i>	آس، ویاړ، سبا	<i>ā</i>	آ
<i>bār</i>	بار	<i>b</i>	ب
<i>paštó</i>	پښتو	<i>p</i>	پ
<i>tor</i>	تود	<i>t</i>	ت
<i>tol</i>	ټول	<i>ṭ</i>	ټ
<i>sābít</i>	ثابت	<i>s</i>	ث
<i>jor</i>	جود	<i>j</i>	ج
<i>čākú</i>	چاکو	<i>č</i>	چ

		دفتویمیکه الفبائی	معمول تواری
jāy	جای	j	ج
cok	خوک	c	خ
hāsīl	حاصل	* h	ح
xor	خورد	x	خ
dod	دود	d	د
der	دیر	d	د
zaki	ذکی	z	ذ
rap	رپ	r	ر
rūd	روند	r	ر
zor	زور	z	ز
žwənd	ژوند	ž	ژ
zağ	زغ	z	ز
sam	سم	s	س
šlūmbé	شلوبی	š	ش
sāoślay	سناغلی	s	س

		د فونمیکي الفبوتوري	معمولتوري
<i>sādīq</i>	صادق	s	ص
<i>zarār</i>	ضرر	z	ض
<i>tāqāt</i>	طاقت	t	ط
<i>zālim</i>	ظالم	z	ظ
<i>sādāt, wasdā, mawzō</i>	عادت، وعدن، ضوچ	ʿ	ع
<i>ġamāy</i>	غمی	ġ ɣ	ع
<i>fāsīlā</i>	فاصله	f	فا
<i>qānūn</i>	قانون	q	قا
<i>kār</i>	کار	k	کا
<i>gad</i>	گاد	g	گا
<i>lās</i>	لاس	l	لا
<i>mor</i>	مور	m	ما
<i>nen</i>	نن	n	نا
<i>manā</i>	منہ	n	نا
<i>wādā, žarawā</i>	واده، ژرون	w	وا

		دَفَنِيكِي الْفِي تَوْرِي	مَعْمُولُ تَوْرِي
<i>har, sahār</i>	حر، سحار	h	ه
<i>yor, wyār, melmaslyā</i>	يور، ويار، ميلمستيا	y	ي
<i>kor, obā</i>	كور، اوبه	o	و
<i>sūr</i>	سور	ū	و
<i>sur</i>	سُر (پستوي کے)	x u	پينين
<i>ibrā, imzā</i>	ابره، امضا	x 1	زبر
<i>wir</i>	وير	i	ي
<i>ter, masté</i>	تبر، مستي	e	ې
<i>sarāy</i>	سري	ay	ى
<i>helāy</i>	هپلای	əy	ى
<i>nikā, zra</i>	نيکه، زره	ə	نورکے

دعوت و عهد بر خه

په دې برخه کې پښتو ژبې د فوډميکي
الفېبې د زده کړې د پاره يو خوشه وړه
اولنډی هم په اوښي مروج ليک
او هم په نو ايسميکې الفېبې سره ليکل سوړي.

دکوهستان شفق

da Kohestān šafāq

هندوش پر سربې دي
که اسمان سره کناره ده

hendūkūš pār sar lambé di
kə asmān sra kenārā da

دکوم سوي زرگي آه دي
ياروينو فواره ده

da kūm sáwi zirgí-āh day
yā da winū fawārā da

که چلگيز دهم توره
چی له تيگي را بنکاره ده

دکوهستان شفق

*Kə čangéz də sásər túra
čiči la téki rāškārā da*

یا خو بل د مینی اور دی
د فلک پر پئی سوی کور دی

*yā xū bal də mīni or day
də falāk pre séway kor day*

د سکندر د وخت شهید دی
چسرت گوری بگرام ته

*də skandār də waxt šahīd day
pə hasrāt gūri bagrām tə*

یا لبوال روح دعا شق دی
چی د رحی دیار سلام ته

*yā lewāl roh də sāsūq day
čiči warjī də yar salām tə*

یا وال د سرد شرابو
چی تو میز بی یو جام ته

yā wālā da sro šarābū

či tūyizi yawá jām ta

دا میدان د کمر بلا دی

که سالو سور د لیلادی

dā maydān da karbalā day

kā sālū sūr da laylā day

دا زرگی د آسمان و چاود

که کینه د دپلوانه د

dā zirgāy da asmān wāčāwo

kā sinā da dewārā da

یا ساقی له لاره بنکته

چپه سوې پیمان د

yā sāqī la lāsá škōta

čapā sōwe paymānā da

او که دس د عبرت لیک دی

بنه زنجینه افان د

aw ka dars da sibrát lik day
sə rangina afsāná da

موب ته ياده جا نبازي کري
ديکونو سر بازي کري

mūz ta yāda jānbāzī kṛi
da nikūnū sarbāzī kṛi

د مومن د زده په ديتو
شیرينو سو کري لس دی

da momín da zṛə pə wīnū
širinó sūr káray lās day

که کفن ، شهيدانو
پرستو نيولی پاس دی

ka kafán da šahidānū
parištó niwálay pās day

يا دنيا کی خو نيزي ده
پر افق يې انعکاس دی

yā dunyā ki xūnrizi da
pər ofūq ye insikās day

یہ ، شفق ، کوہستان دی
را چا پپرہ پر آسمان دی

ya, šafāq da kohestān day
rāčāpéra pər asmān day

دی شفق کی ستوری شکاری
کہ صدف دی سرہ دیاب کی

de šafāq ki stūri škāri
ka sadāf di srə daryāb ki

یا حس زدہ ، شاعر دی
چی ددوب سوی پہ خوناب کی

yā hasās srə da šasīr day
či dūb səway pə xūnāb ki

یا یتیم دی او بنگی خا ختی
دی ہر پسر پدب کی

yā yatīm day ūski cācē
dāde dāhar pā selāb ki

که سپین غائب دی خُلبه کی
دمجوبی پسره خو له کی

ka spin gās di jāledā ki
dā mahbūbi pā sra ocula ki

دا پر غونو اوریج نه ده
دود سو جگ له کوهستانه

dā pā grūnū oryāj nā dā
dūd sū jāg la kokestāna

یا سپری پانی تاریخ دی
چی قصی کمری له بامیان

yā speré pāni tārix day
či qasé ki la bāmyāna

یا خوگرد زموږ پښو دی

چی باج خلی له آسمانه

yā xū garō zumūz də pso day
či baj áxli la asmāna

داچی شنی د کی و لی دی
دا سمان د رخ خولی دی

dā či šne dāki walé di
də asmān də mæx xwle di

لنسی

تہ بختوری سوداگرہ
چی مر غاری خرخوی شہری خالونہ

tə baxtawār ye sawdāgāra
či marǧalāri xarcawé šmeré xālūna
ما داسمان سپینہ سپونہ کی

چی دجانان پر کیری تل ولایہ

mā də asmān spīna spozmāy ke
či də jānān pær kiḏāy tæl walāra yāna

سپيني ڪوتڙي ڪندڙا لڳ سي

زما يا دين جي دڪين دي بند شالو

spini kote di kandwale si

zmā yādizi da kizdāy ʔa šamālūna

ڪردين ڪري گود رتہ راسہ

۽ بہ منگی پہ لپو ورو- ورو پوکو

ka didān kre gūdār ta rāsa

za ba mangāy pa lōpū wrō-wrō ʔa kawāma

گود رتہ تخم راپسي راسہ

يو شبہ بہ دي پہ بند ۽ وويتمہ

gūdār ta jam rāpasé rāsa

yawā šebā ba di pa ʔa zra wawināma

خولہ بہ دخلی پہ رضا درکم

منگی مي ولي بنوروي لندہ دي کمرہ

xcwla ba ʔa xcāy pa razā dārkam

mangāy mi wāli sorawé landā di kūrāma

خومره به بنه وي

cúmra bæ şə wi

چې په سپين مخ دې زلفې خورې وي
سترگې دې تورې شونډې دې سرې وي

če pə spin məx de zəffe xwaré wi

stárge de tóre šúnde de sre wi

زېم او ته يې ناز و نخرې وي

خومره به بنه وي، خومره به بنه وي

zə yəm aw tə ye nāzo naxré wi

cúmra bæ şə wi, cúmra bæ şə wi

چې زه حيا کړم او ته شوخي کړې

زه جرئت نه کړم خو ته مستي کړې

če zə hāyá Kṛəm aw tə šoxí Kṛe

zə jurát nə Kṛəm xu tə mastí Kṛe

شې مهربانه او دلداري کرې
خومر به بنه وي ، خومر به بنه وي

še mehrabāna aw deldāri Kṛe

cúmra bə šə wi, cúmra bə šə wi

چې مې حياشي لې غوندي لري
زه درنې دې شم ته وايي لري

če me hayā šī laṣ ḡūnde lāre

zə dər nezdé šəm tə wāye lāre

زه ته شروع کړم. د عشق سندارې
خومر به بنه وي ، خومر به بنه وي

dər tə šuró Kṛəm də sīšq sandāre

cúmra bə šə wi, cúmra bə šə wi

چې ستا پدغه وي امپلونه
زه دې وړيلې ندمه گلونه

če stā pə ḡāra wi amelūna

zə de warbāl ke zdāma gulūna

ته راته وايي دزره حالونه

خومره به بندويي، خومره به بندويي

tə rāta wāye də zrə hālūn a
cūmra bə ʃə wi, cūmra bə ʃə wi

چي درته وایم په مایي گرانه

له ټول عالمه له درست جهاننه

če dərta wāyəm pə mā ye grāna
lə ʔol sālāma lə drəst ja hāna

ته وايي نه يم دومره ارزانه

خومره به بندويي، خومره به بندويي

tə wāye nə yəm dūmra arzāna
cūmra bə ʃə wi, cūmra bə ʃə wi

چي شم بپخوده او هرڅه وایم

د پوره دې زياتره له حده ستایم

če šəm bəxcūda aw hārca wāyəm
dəra de zyāta lə hāda stāyəm

ته راته واي چي زه خوستايم
خومره به بندروي، خومره به بندروي

ta rāta wāye če zə xū stāyām
cūmra bə šə wi, cūmra bə šə wi

لنبي

دنجلی تي ترمي لاس وروډ

دغرخنی په خپي يې وو هل توپونه

da njaláy ti ta mi lās wāruwār

da ġarcanáy pa cer ye wāwa hal topūna

دنجلی درې شپه مزه کړي

تنگي پايڅې زړي پښې ولږگامون

da njaláy dre šāya mazá k̄ri

tāngi pāyčé žrī paṇé wāró ġamūna

چي خوله مي خودې صرفه پرې کړه

شکره نه ده چي په تول به که سينه

či xwla mi xwre sarfá pre mákwa
šakára náda či pa tol ba káma sína

سبابه بیاکدی بارینی

ددبنت گلان به ستالنه بویوینه

sabá ba byā kádi bārízē

da dašt gulán ba stā lamána būyawína

چی دوصال دپیالو وپش و

زه په خنخیر د خیل قسمت تهرلی و مه

či da wísal da pyālō weš wū

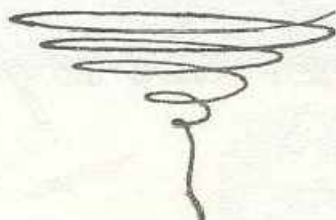
za pa jānjír da xpal qasmát tarále wáma

که دی دیدن زما په کاری

سپوڼی ته گوره زه پر بام ولاړه یمه

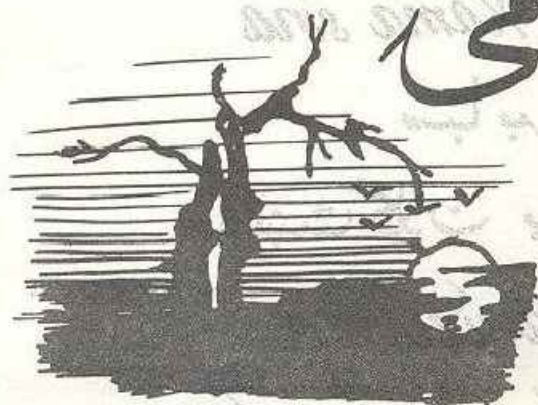
ká di didán zumá pa kār wí

spozmáý ta góra za par bām walára yáma

Spozmaý

سپوڙمى

د آسمان لويه دنيا كې
تر سپوږمى ښكلې پيا

*Da asmān lōya dunyā kī
ta spozmaý skwale zebā ye*

رنگ الوقي گونډرډه
تر وښتلي پږرډه چاي

*rang alwūte gūnā zārda
ta wistāle pā zra čā ye*

جورده مانډي غمجنه
خوگ دي نستر يک تنه ياي

*Jōra mā gūndi ġamjāna
cok di nāsta yak tanhā ye*

داترو وایله مینین
خرد سوکی نازینین

rāta wāwāya la mīnīn
ca dar sāwi nāzanīnīn

لاهلانده سره بنورکی
په شپه هر جای کی ولاره

lālahānda sarā sōre

pa špa har jāy ki walāra

محبت یو په زړه سوکی
داسه کبینه سوکی دواره

muhabāt yū pa zra sāwi

rāsa ksenū sarā dawāra

زه به تاته زرگی تش کرم
تروماته لاس تر غاره

za ba tāta zirgāy taš kram

ta wamāta lās tar gāra

غڙمینی بہ فیعی کرو
پدیوازی سومر ڈارہ

ġam da mīni ba nimāy krū
Pa yawāzi sar mažāra

بیاستری پگلالی بی
داسمان پغلہ غلی بی

sāyistā ye gulāy ye

da asmān pēgla njalāy ye

لکراوس جی بی پخواہم
دینوہر خای ملروہ

lāka as ci ye paxwā ham

da mayānū hāyāy mla we

خوار عنون کہ پساہا و
تر مسر و رسوہ و

xwān majrūn ka par sārā wū

ta ham sāma wār sarā we

دشیرینی حال دی ولید

دفرہار پنم کی تروی

da širīni hāl di wālid

da farhād pa ġam ki ta we

چی بہ راز مینی خپور

دھند مجلس دیوے

či ba rāz da mīni xpor wū

da haġā majlās dewā we

مقتولان عشق لیدل تا

پرور۔ دردی پڑتا

maqtulān da ʿišq lidāl tā

pa wro wro ba pre žarāl tā

وفادارہ معشوقی

دعاشق دردی توتی

wafādāra masšūqā ye

da sāsūq da zra totā ye

لنسی

طالب خدای که به طای
پر کتاب پروت پی یادوی شنکی خالونه

taléba xodāy kha ba mulā se
par Kitāb prot ye yādawé šinkī xālūna

طالب روزی که کتابت
ستاد کتاب ترا شود پردی ز ما خالونه

tāléba rūnd se Kitāb kat kha
stā da Kitāb tar hāšó der di zmā xālūna

رأسه دغان نوکی پر پرده
نوکی زمانه سپینه خوله به کو

rāsa da xān nokarī prēzda
nokār zumā sa spīna xwla ba dar kaxāma

تینگ می مه نینه په غمبز لکړ
سبا په بوی د لونگیږ د حنښه حینه

tinga me ma nisá pa ġez ki
sabá ba būy da lawangin dar cáxa jina

خلک په چول لکړ تال کړی
زه د شنه تر سینې لاندې تالا سومه

xálati pa čol ki tālá kizi
za da ášná tar siné lāndi tālá swáma

یو وار تینگ په غمبز را
چی د تهر روپی درگدی و دی کومه
yaw wāri tinga pa ġez rāsa
či da tatār rūpáy di ġādi wādi kīwāma

ساقی آغاس

ساقی چراتہ کاسہ نیمہ شراب لری کہ نہ؟
پہ خواکبندی چراتہ چنگ ویا پابلن کفر؟

sāqī čārta kāsá nīma šarāb laré ka na?

pa xwā kse čārta čāngū yā rabāb laré ka na?

ثواب دزاهدانوملایانو شر نصیب
دندانوتہ رنگیر. خونک عذاب لری کفر؟

sawāb da zāhadānū mulāyānū ša nasīb

randānū ta rangīn gūnde sawāb laré ka na?

مسبحہ! دامہ چچا تہ مریار خوبے
دارو چرتہ دسویاز راکباب لری کفر؟

masīha, dā manāma če ta māri rağawé

dārū čārta da sāwi zra kabāb laré ka na?

چي مستو تو مباح کاندي ڀر ميون ميبيدل
اوسر وايه ملاحان لايچ ڪتاب لڙي ڪرند؟

če mástú to mabáh Káñdi ڀa máyú lambedál
as uéya mulájána če Kítáb laré Ka na?

راغلي ڀر داخيل دنيا ڪي لاهي ڪوم
ديخيم ڪي خرقه لاهي ڀر شراب لڙي ڪرند؟

rāgāley yam. ḍā xpála ḍunyāgāy lāhū Kawām

de xum Kse ca qatrā nima šarāb, lare Kana?

ڊگه جي عيذ جي ده اوچي شوندي ڊگه
راواروه ساقي خري نابلر ڀاڪه نه؟

ḍa xum be szatí ḍa učē šūñḍe ḍa ajmál
rēwāṛawa sāqí ca may nāb lare Ka na?

Σποζμάγυ Σπιονί

Σπιονί μί δολορ γρον πάσε σπυπέ σπυπέ
σπινέ ρνάπε λουί ρσπτο χορπέ χορπέ

*spozmágy da lwáru ġro da pása swayedá swayedá
spína ranā pa luyū dásto awaredá awaredá*

ωζμί ργκολέ ετρο νوسی

σπυ ρσπινολέ άζονوسی

*wazmé da gúlū la satrúnū sará
špe da španó la āwāzúnū sará*

νσπυ ρμίολέ άμονوسی

ζμάπε λάσوكسپي خنئي ونه رگناه اجول

توبه وه ماته

našé da máyo la jāmúnū sará

zmā pa lāsó kse janjirúna da guná ačawál
tobá wa máta

زه دانشي له پيچي تابه او شتم او شتم
دادمچلو له گرميو تاو پيد تاو پيد ه

za da našé la pičo tába awustám awustám

dā da mačáko la garmáyū tāwedá tāwedá

ماله عصيان او گنا هولونوسوه

دي له مستي او هوسونوسوه

mā la sasyan aw gunāhūnū sará

de la mastáy aw hawasūnū sará

ساقی له دکو گیل سونوسوه

لاخي دميني دوف او د مستي کولي

خیا ویده وه

sāqí la dákū gilāsūnū sará

lāfe da míne da wafá aw da mastáy kawále

hayá widá wa

Σ ۵۰

دائستی کی زوالہ غیبی زنگیدہ زنگیدہ

زہ پہ ہو س اور پہ گناہ کی دویدم دویدم

dā pa mastāy ki zmā la ġīze rangedā rangedā

za pa hawās aw pa ġunā ki dūbedām dūbedām

لہ تجی یو تی یو ام ماؤنوسی

لہ سبکو سبکو عند ابو لوسی

la tāzyū tāzyū armānūnū sarā

la škūlū škūlū sazābūnū sarā

د زلمیتوب لہ کراؤنوسی

د سبکو وون رنہا دستی پردہ و خیلہ

مینہر سواستوہ

da zalmitób la karāwūnū sarā

da sabāwūn ranā da satar pardā wācirala

mīna ruswā šwa

مش mahšar

مشخرد را خد محشردی عکله سوچی اسمان سوچی
خم له اونه سون چوی پیاله سوچی مستان سوچی

šáyxá má'rā'já mahšár day mjáká swá'ji asmán swá'ji
xum la óra sará čáwi pyálá swá'ji mastán swá'ji

دسکرتو مجرونه د سینو گراب ته لوی پوی
په د وین خکی پای کو بی ده خپه سوچی توفان سوچی

da skarwátū majmarūna da sinó gardáb ta lwíz i
pa dozáax kú pāykóbí da capá swá'ji tofán swá'ji

د سوماله خمه اخلی د جمشید په جام جامونه
د زردشت لخوا د واریست خرقه پوشر زاهدان سوچی

da somá la xúma áxli da jamšéd pa jam jamūna
da zardāšt lxaod or wāxist xarqapōš zahídán swá'ji

مهارت د عمر غواري په مجلسي و رگه يدي
ديچورند انوخاى دى سست مذهب اوليان سوچي

mahārāt da sūmar ġwārī pa majlās čī wargadīzi
da paxó mindānū jāy day sust mazháb aw imān swāji

بد مستي ده هيا هو دى تونې سر پر سر ماتېرې
چيغې وړغلي عراب ته توبه سوچي شينخان سوچي

badmasti da hayāhūy day tobé sar par sar mātizī
čigi wārgle mīkrāb ta tobá swāji šayacān swāji

دامسلك دخرابات دى په هر خم كې خرابې دي
حريفان پكې ي غرقيرې ساتي سوچي زندان سوچي

dā maslāk da xarābāt day pa har xam kī xarābīyedi
harifān pakšé ġarqīzi sāqī swāji mindān swāji

د مطرب شهبان په لاس دى احساس نغمې پر سر كړې
عقل فكر او راخيستې اپلاتون اولقان سوچي

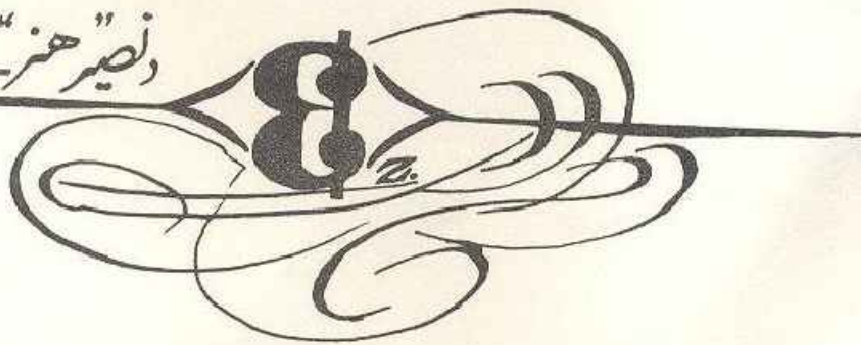
da mutrib šahbāz pa lās day da ihsās naġmāye sra kra
sāqal fikir or axīstay aptātūn aw luqmān swāji

عقل لاره وركه كره د جنون ندير جي ته لوپن جي
د مجنون فكر سلطان دي دانا سوچي نادان سوچي

sāqal lāra wrāka kāre da junūn ġīzi ta lwīzi
da majnūn fikar sultān day dānā swāji nādān swāji

پاکی

د نصیر حسن - پستون په خط

دكتور عبدالحكيم هلالى
دكتور مؤلف

DR. ABDUL HAKIM HELALI

PASHTO PHONEMIC

ALPHABET

Pashto Academy

KABUL, 1976

Government Printing House

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**